

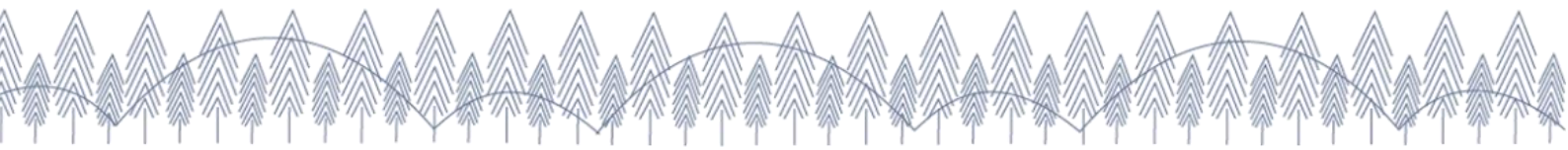
RAUTAVAARA

PARAS LUONNOSTAAN

Kotoutumisohjelma 2025

Hyvinvointipalvelut 05.12.2024

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	4
2 KOTOUTUMISOHJELMAN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET	5
2.1 Maahanmuuton toimijat ja vastuut	5
2.2 Käsitteet ja sanastot	6
2.3 Laki kotoutumisen edistämisestä 681/2023	8
2.4 Kuntien tehtävät	9
2.5 Valtion kotoutumiskorvaukset	9
3 KOTOUTUMISEN PALVELUKOKONAISUUS RAUTAVAARALLA	11
3.1 Rautavaaran tilanne	11
3.2 Kotoutumisen palvelukokonaisuuden rakenne	11
3.3 Kotoutumisen asiakasviestintä	12
3.4 Kotoutumisen toteutumisen seuranta	12
4 KOTOUTUMISEN ALKUVAIHEEN PALVELUPROSESSI	14
4.1 Ohjaus ja neuvonta	14
4.2 Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi	15
4.2.1 Palvelutarpeen arviointi työnhakijalle	15
4.2.2 Palvelutarpeen arviointi muille kuin työnhakijoina oleville	15
4.3 Kotoutumissuunnitelma	16
4.3.1 Kotoutumissuunnitelma työnhakijalle	16
4.3.2 Kotoutumissuunnitelma muille kuin työnhakijoina oleville	17
4.4 Monikielinen yhteiskuntaorientaatio	17
4.4.1 Monikielinen yhteiskuntaorientaatio työnhakijoille	17
4.4.2 Monikielinen yhteiskuntaorientaatio muille kuin työnhakijoina oleville	18
4.5 Kotoutumiskoulutus	19
4.5.1 Kotoutumiskoulutus työnhakijoille	19
4.5.2 Kotoutumiskoulutus muille kuin työnhakijoina oleville	19
5 KUNNAN MUUT PALVELUT KOTOUTUMISEN TUKENA	21
5.1 Kasvatus ja koulutus	21
5.2 Varhaiskasvatus, esiopetus ja päivähoido	21
5.3 Perusopetus	22
5.4 Lukiokoulutus	22
5.5 Luku- ja kirjoitustaidon opetus	23
5.6 Kansalaisopisto	23
5.7 Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut	24
5.7.1 Kirjastopalvelut	24
5.7.2 Nuorisotoimi	25
5.7.3 Etsivä nuorisotyö	25
5.7.4 Liikuntapalvelut	26

6 YHTEISTYÖ KOTOUTUMISTA EDISTÄVIEN PALVELUJEN KANSSA	28
6.1 Pohjois-Savon hyvinvointialue	28
6.2 Kuopion työllisyysalue	28
6.3 Tulkkaus- ja käänöspalvelut.....	28
6.4 Rautavaaran Vuokratalot Oy	29
6.5 Kansaneläkelaitos.....	29
6.6 Maahanmuuttovirasto	30
6.7 Digi- ja väestövirasto	30
6.8 Muita hyödyllisiä nettisivuja maahanmuuttajille	30
7 YHTEISTYÖKUMPPANIT RAUTAVAARALLA	31
7.1 Rautavaaran Työraitti ry.....	31
7.2 Suomen Punainen Risti, Rautavaaran osasto.....	31
7.3 Evankelisluterilainen seurakunta	31
7.4 Helluntaiseurakunta	32
7.5 Rautavaaran nuorisosirkus	32
8 RAUTAVAARAN KUNNAN MISSIO, ARVOT JA VISIO	34
LÄHTEET	35
Liite 1. Tulkkaus	37

1 JOHDANTO

Rautavaaran kunnan kotoutumisohjelma perustuu 1.1.2025 voimaan astuvaan lakiin kotoutumisen edistämisestä (681/2023). Kotoutumislain 13 §:n mukaan kunnalla on oltava kotoutumisohjelma, joka sisältää kunnassa järjestettävät palvelut kotoutumisen asiakkaille. Tässä asiakirjassa kuvataan Rautavaaran kunnan järjestämät kotoutumisen alkuvaiheen palvelut, palveluiden vastuutahot sekä palveluihin liittyvä yhteistyö muiden toimijoiden kanssa.

Rautavaaran kunta pyrkii edistämään kotoutumista tukevia toimia, jotka vahvistavat maahanmuuttajien osallisuutta ja hyvinvointia osana paikallista yhteisöä. Kotoutumisohjelman tavoitteena on auttaa uusia tulijoita asettumaan sujuvasti osaksi Rautavaaran yhteiskuntaa tarjoamalla tarvittavaa tukea kielen oppimisessa, työllistymisessä sekä sosiaalisessa ja kulttuurisessa integraatiossa.

Kunnan pieni koko ja tiivis yhteisöllisyys tarjoavat erinomaisen ympäristön yksilöllisten tarpeiden huomioimiseen ja vuorovaikutteiseen kotoutumiseen. Kotoutumisohjelman lähtökohtana on rakentaa yhdenvertaisuutta ja osallisuutta tukevia palveluita, jotka luovat perustan turvalliselle, avoimelle ja monimuotoiselle elinympäristölle. Ohjelma huomioi niin valtakunnalliset linjaukset kuin paikalliset tarpeet. Tavoitteena on tukea maahanmuuttajien osallisuutta yhteiskunnassa, edistää kaksisuuntaista kotoutumista, ja luoda olosuhteet, joissa sekä uudet tulijat että paikallisyhteisö voivat oppia toisiltaan.

Lakiin kotoutumisen edistämisestä saattaa tulla muutoksia, joista hallitus on antanut esityksensä tämän asiakirjan laatimisen aikana. Muutokset koskevat kotoutumisohjelman osalta luopumista monialaisesta osaamisen ja palvelutarpeen arvioinnista, monialaisesta kotoutumissuunnitelmasta sekä perheiden kotoutumissuunnitelmasta. Mikäli lakiesitykset etenevät suunnitellusti, kotoutumisohjelma tullaan mukauttamaan sen mukaiseksi.

2 KOTOUTUMISOHJELMAN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

2.1 Maahanmuuton toimijat ja vastuut

Sisäministeriö vastaa maahanmuuttopolitiikan sekä maahanmuuttoa ja kansalaisuutta koskevan lainsäädännön kokonaisuudesta. Ministeriö ohjaa ja kehittää maahanmuuttohallintoa ja sovittaa yhteen maahanmuuttoasioihin liittyvää toimintaa eri hallinnonalojen välillä. Sisäministeriö tulosohjaa Maahanmuuttovirastoa.

Maahanmuuttovirasto myöntää oleskeluluvat, rekisteröi EU-kansalaiset, käsittelee turvapaikkahakemukset, ohjaa vastaanottokeskusten toimintaa, päättää käännyttämisestä ja karkottamisesta, käsittelee kansalaisuushakemukset ja myöntää muukalaispasseja. Se tuottaa lisäksi tietoa viranomaisille, poliittisen päätöksenteon tueksi sekä kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä varten.

Poliisi valvoo ulkomaalaislain noudattamista. Lisäksi poliisi ottaa vastaan turvapaikkahakemukset, rekisteröi hakijat ja antaa heille perustietoa turvapaikkaprosessista. Poliisi voi tarvittaessa päättää ulkomaalaisen käännyttämisestä, jos tämän maahantulosta on kulunut korkeintaan kolme kuukautta. Poliisi myös hoitaa maasta poistamispäätösten tiedoksiannot ja vastaa palautuksista.

Rajavartiolaitos valvoo maahantuloa ja maasta lähtemistä, tarkastaa passit ja tekee tarvittaessa viisumi- tai käännyttämisspäätöksiä rajalla. Lisäksi Rajavartiolaitos ottaa vastaan turvapaikkahakemukset, rekisteröi hakijat ja antaa heille perustietoa turvapaikkaprosessista.

Ulkoministeriö vastaa viisumipolitiikasta. Suomen ulkomaan edustustot myöntävät viisumeita ja vastaanottavat kansalaisuusilmoituksia sekä oleskelulupahakemuksia.

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa työntekijöiden, opiskelijoiden, harjoittelijoiden ja tutkijoiden maahanmuuttoon liittyvästä politiikasta ja lainsäädännöstä ja ohjaa näiden oleskelulupaprosessien kehittämistä. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa myös maahanmuuttajien kotoutumisesta ja sitä koskevasta lainsäädännöstä.

Oikeusministeriö vastaa turvapaikanhakijoiden oikeusapuun liittyvästä lainsäädännöstä.

Hallinto-oikeudet ja korkein hallinto-oikeus toimivat turvapaikka-asioissa muutoksenhakuviranomaisina.

ELY-keskukset, eli alueelliset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, suunnittelevat ja koordinoivat alueellista kotoutumistyötä ja ohjaavat kuntia pakolaisten vastaanotossa. Ne vastaavat myös laajamittaiseen maahantuloon varautumisesta alueellisesti yhdessä kuntien ja muiden viranomaisten sekä järjestöjen kanssa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kehittää maahanmuuttajien koulutusta eri koulutusasteilla. Opetusministeriön toimialaan kuuluvat myös maahanmuuttajien kulttuuria, liikuntaa ja nuorisotyötä sekä uskontoa koskevat asiat.

Opetushallitus vastaa maahanmuuttajien koulutusasioista ja ulkomaalaisten tutkintojen tunnustamisesta.

Sosiaali- ja terveysministeriön tehtävänä on edistää maahanmuuttajien terveyttä ja hyvinvointia. STM:lle kuuluvat maahanmuuttajien toimeentuloon liittyvät kysymykset.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävänä on edistää yhdenvertaisuutta ja puuttua syrjintään. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen.

Kansalaisjärjestöt tuottavat erilaisia palveluja ja antavat apua ja neuvontaa maahanmuuttajille sekä tekevät osaltaan kotouttamistyötä. Kansalaisjärjestöjen asiantuntemusta maahanmuuttoasioissa tarvitaan lainvalmistelun ja maahanmuuttopolitiikan kehittämisessä.

Teksti: Sisäministeriö maahanmuuton toimijat ja vastuut.

2.2 Käsitteet ja sanastot

ASETTAUTUMISEN EDISTÄMINEN tarkoittaa toimia, joilla tuetaan erityisesti työ- tai opiskeluperusteisesti kuntaan muuttavan maahanmuuttajan kotoutumista kunnan kotoutumisohjelman ulkopuolella.

KIINTIÖPAKOLAINEN on henkilö, joka on valittu Suomeen YK pakolaisjärjestön (UNHCR) kautta osana vuosittaista pakolaiskiintiötä. Suomi vastaanottaa tietyn määrän kiintiöpakolaisia, jotka valitaan erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevista pakolaisista.

KOTOUTUMINEN on maahanmuuttajan yksilöllinen prosessi, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa ja jonka aikana maahanmuuttajan yhdenvertaisuus ja tasa-arvo yhteiskunnassa sekä osallisuus työ- ja elinkeinoelämässä, koulutuksessa, järjestötoiminnassa tai muussa yhteiskunnan toiminnassa syvenee ja monipuolistuu.

KOTOUTUMISEN EDISTÄMINEN tapahtuu tukemalla kotoutumista tarjoamalla maahanmuuttajalle tarkoitettuja kotouttamiseen liittyviä palveluja ja tukemalla hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen sekä edistämällä yhteiskunnan vastaanottavuutta.

KOTOUTUJA-ASIAKAS on maahanmuuttaja, jolla on voimassa oleva kotoutumissuunnitelma tai monialainen kotoutumissuunnitelma.

KOTOUTUMISSUUNNITELMAN avulla tuetaan maahanmuuttaneen pääsyä yhteiskunnan yhdenvertaiseksi jäseneksi erityisesti kotoutumisen alkuvaiheessa. Kyseessä on yksilöllinen kotoutumista tukeva suunnitelma, jonka maahanmuuttanut laatii yhteistyössä paikallisviranomaisten (kunta ja/tai TE-palvelut) kanssa. Kotoutumissuunnitelmaan kirjataan palvelut ja toimenpiteet, jotka edistävät maahanmuuttaneen suomen tai ruotsin kielen taidon oppimista sekä tarjoavat muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja.

Muut kotoutumista edistävät palvelut ovat kotoutumishojelman ulkopuolisia palveluita, jotka järjestetään osana työvoimapalveluita, muita kunnallisia peruspalveluita, kansallista koulutusjärjestelmää, hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalveluita, Kansaneläkelaitoksen palveluita sekä järjestöjen, yhdistysten tai yhteisöjen toimintaa.

KOTOUTUMISSUUNNITELMA on yksilöllistä kotoutumisen edistämiseksi laadittava suunnitelma, jossa kunta sopii yhdessä maahanmuuttajan kanssa yksilöllistä kotoutumisen ja työllistymisen tavoitteista, palveluista ja palveluihin osallistumisesta.

MAAHANMUUTTAJA on Suomeen muuttanut henkilö, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty oleskelukortti.

MAAHANMUUTTOVIRASTO eli MIGRI on Suomen sisäasiainministeriön alainen virasto, joka käsittelee ja ratkaisee maahantuloon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen sekä Suomen kansalaisuuteen liittyviä asioita.

MONIALAINEN KOTOUTUMISSUUNNITELMA on yksilöllistä kotoutumisen edistämiseksi laadittava suunnitelma, jossa kunta sopii yhdessä hyvinvointialueen ja maahanmuuttajan kanssa hänelle sopivista kotoutumista edistävästä tavoitteista ja kotoutumista edistäviin palveluihin osallistumisesta.

MONIALAINEN yhteistyö eri toimialojen viranomaisten, järjestöjen, yhdistysten, yhteisöjen, säätiöiden, koulutuksen tuottajien, oppilaitosten, palveluntuottajien ja muiden tahojen kanssa takaa kotoutujalle toimivimmat palvelut.

OLESKELUKORTTI on poliisin myöntämä oleskeluoikeudesta Suomessa todistava kortti EU-kansalaisen perheenjäsenelle, joka ei itse ole EU-kansalainen. Kortin sirulle tallennetaan biometrisinä tunnisteina muun muassa kasvokuva ja kaksi sormenjälkeä. Oleskelukortti ei ole virallinen henkilöllisyystodistus.

OLESKELULUPAKORTTI on maahanmuuttoviraston myöntämä kortti, jolla muut kuin EU-kansalaiset todistavat oleskeluoikeutensa Suomessa. Kortin sirulle tallennetaan biometrisinä

tunnisteina muun muassa kasvokuva ja kaksi sormenjälkeä. Oleskelulupakortti ei ole virallinen henkilöllisyystodistus

OLESKELULUVAN SAANUT henkilö on saanut viranomaisilta luvan asua Suomessa tietyn syyn, kuten työn, opiskelun, perhesiteiden tai kansainvälisen suojelun, perusteella. Oleskelulupa voi olla tilapäinen tai pysyvä, ja se voi perustua erilaisiin lakeihin ja säädöksiin.

PAKOLAINEN on henkilö, jolle on myönnetty kansainvälistä suojelua YK pakolaissopimuksen perusteella. Pakolaisaseman voi saada, jos henkilö on vaarassa joutua vainotuksi rotunsa, uskontonsa, kansallisuutensa, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisten mielipiteidensä vuoksi. Suomessa pakolaisstatus voidaan myöntää myös turvapaikkahakemuksen perusteella.

PALUUMUUTTAJA on henkilö, joka palaa kotimaahansa asuttuaan ulkomailla. Suomessa termiä käytetään usein suomalaistaustaisista henkilöistä, jotka muuttavat takaisin Suomeen ulkomailla vietetyn ajan jälkeen. Erityisesti käsite liittyy ulkosuomalaisiin tai Suomen siirtolaisiin, jotka palaavat Suomeen.

SIIRTOLAINEN on henkilö, joka muuttaa pysyvästi tai pidemmäksi ajaksi toiseen maahan esimerkiksi työn, paremman elintason tai koulutuksen vuoksi. Siirtolainen eroaa pakolaisesta siinä, että muutto on vapaaehtoista ja taloudelliset syyt ovat usein keskeinen motiivi.

TURVAPAIKANHAKIJA on henkilö, joka hakee kansainvälistä suojelua ja oleskeluoikeutta toisen valtion alueelta. Turvapaikanhakija pyrkii osoittamaan, että hän ei voi palata kotimaahansa sodan, vainon tai muiden vaaratekijöiden vuoksi. Suomessa turvapaikkaprosessi sisältää hakemuksen käsittelyn, jonka päätteeksi joko myönnetään turvapaikka tai kielteinen päätös.

YHTEISKUNTAORIENTAATIO sisältää kotoutumisohjelmaan sisältyviä opintoja, jotka vahvistavat kotoutuja-asiakkaan ymmärrystä suomalaisesta yhteiskunnasta ja arjen kansalaistaidoista sekä omista oikeuksista ja velvollisuuksista ja jota järjestetään kotoutuja-asiakkaan omalla tai hyvin tuntemalla kielellä.

(Laki kotouttamisen edistämisestä 1 luku 5 §; <https://migri.fi/sanasto>)

2.3 Laki kotoutumisen edistämisestä 681/2023

Vuoden 2025 alussa astuu voimaan uusi laki kotoutumisen edistämisestä, jonka tarkoituksena on edistää:

- 1) maahanmuuttajan kotoutumista;
- 2) maahanmuuttajan työllisyyttä tai yrittäjyyttä;
- 3) maahanmuuttajan osaamista ja työelämävalmiuksia;

- 4) maahanmuuttajan yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja tasa-arvon toteutumista;
- 5) maahanmuuttajan hyvinvointia ja terveyttä;
- 6) hyviä väestösuhteita ja yhteiskunnan vastaanottavuutta;
- 7) tarpeellisten ja laadukkaiden kotoutumista edistävien palveluiden saatavuutta;
- 8) monialaista yhteistyötä kotoutumista edistävien toimijoiden välillä;
- 9) kotoutumisen edistämisen suunnittelun ja kehittämisen yhteensovittamista valtakunnallisen, alueellisen sekä paikallisen muun suunnittelun ja kehittämisen kanssa.

(Laki kotoutumisen edistämisestä 681/2023, 1 luku 1 §)

2.4 Kuntien tehtävät

Kunnat tarjoavat kunnassa vakituisesti asuville maahanmuuttajille kunnan samat peruspalvelut kuin muillekin kuntalaisille. Kunnat myös päättävät itsenäisesti kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vastaanotosta kuntaansa. Kunnilla on paikallistasolla yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotoutumisen kehittämisestä, suunnittelusta ja seurannasta. Kunnat vastaavat alueellaan kotoutumisohjelman laatimisesta, toimeenpanosta, kehittämisestä sekä ohjelman toteutumisen ja vaikutusten seurannasta. (Sisäministeriö 2024; 681/2023, 5 luku 46–48 §.)

1.1.2025 alkaen kunnilla on kokonaisvastuu kotoutumisen edistämisestä ja kotoutumisohjelman järjestämisestä. Kunta vastaa sekä työttöminä työnhakijoina että työvoiman ulkopuolella olevien kotoutumisen edistämisestä. Työnhakijoina olevien kotoutujien palvelut järjestetään Kuopion työllisyysalueella. Työvoiman ulkopuolella olevien palvelujen järjestämisestä vastaa kunta, joka voi päättää mihin palvelut hallinnollisesti sijoittuvat ja miten ne organisoidaan. Työvoiman ulkopuolella oleville kotoutuja-asiakkaille suunnattuja palveluita voidaan toteuttaa myös kuntien välisenä yhteistyönä. (Kuntaliitto 2024; 681/2023, 5 luku 46–48 §.)

Kunta kehittää kotoutumisen edistämistä monialaisena yhteistyönä hyvinvointialueen ja palveluidentarjoajien kanssa. Kotoutumisen suunnittelussa otetaan huomioon kotoutumisen edistämisen valtakunnalliset tavoitteet, työllisyyden edistämisen valtakunnalliset tavoitteet kotoutuja-asiakkaan osalta sekä kunnan elinvoiman edistäminen. (681/2023, 5 luku 45 §.)

2.5 Valtion kotoutumiskorvaukset

Valtio maksaa laskennallista korvausta kunnille ja hyvinvointialueille kotoutumispalveluista, joita ne järjestävät muun muassa kansainvälistä suojelua saaville, pakolaistaustaisille

henkilöille ja tilapäistä suojelua saaville henkilöille, joilla on kotikunta. Korvausta maksetaan yhtäjaksoisesti yleensä kolmen tai neljän vuoden ajan.

Laskennallisella korvauksella katetaan muun muassa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin, kotoutumissuunnitelman, ohjauksen ja neuvonnan, monikielisen yhteiskuntaorientaation, kotoutumiskoulutuksen, tulkkauksen ja muiden kotoutumista edistävien palveluiden järjestämisen kustannuksia. Lisäksi laskennallisiin korvauksiin tulee uusi maksukategoria 18 vuotta täyttäneille henkilöille. Laskennallista korvausta maksetaan nykyisin 2 300 euroa vuodessa 7 vuotta täyttäneestä henkilöstä ja 6 845 euroa vuodessa alle 7-vuotiaasta henkilöstä.

Kunnille aiheutuneiden kotoutumiskustannusten korvaamisen edellytyksenä on, että kunnassa on laadittu ajantasainen kotoutumisohjelma sekä tehty ELY-keskuksen kanssa sopimus, joka koskee kuntaan ohjaamista ja kotoutumisen edistämistä.

Tiedot koostettu: [Työ- ja elinkeinoministeriö, Laki kotoutumisen edistämisestä 681/2023, Hallituksen esitys 21/2024](#)

3 KOTOUTUMISEN PALVELUKOKONAISUUS RAUTAVAARALLA

3.1 Rautavaaran tilanne

Rautavaaran kunnan asukasluku oli vuoden 2023 lopussa 1424 henkilöä, josta ulkomaan kansalaisten osuus oli 1,1 %. Kotoutumisohjelma perustuu tämänhetkiseen maahanmuuttotilanteeseen ja palvelutarpeeseen Rautavaaralla. Maahanmuuttajista tilapäistä suojelua saavat ukrainalaiset asiakkaat ovat suurin kohderyhmä ja opiskeluperusteisesti maassa olevat lukion opiskelijat toinen selkeä kohderyhmä. Heidän lisäksensä Rautavaaralla on muutamia työperusteisesti maassa olevia, ja vähäisesti myös muita maahanmuuttajia.

Rautavaaran kunta on solminut vuonna 2016 ELY-keskuksen kanssa sopimuksen (1.6.2016), jossa se sitoutuu ottamaan vastaan turvapaikanhakijoita tai kiintiöpakolaisia.

3.2 Kotoutumisen palvelukokonaisuuden rakenne

Rautavaaralla kotoutumispalvelut kuuluvat hyvinvoinnin palvelualueelle.

Palvelukokonaisuutta koordinoi hyvinvointi- ja kotoutumiskoordinaattori, joka toimii paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti kotoutumisen yhdyshenkilönä. Hyvinvointi- ja kotoutumiskoordinaattori toimii myös kotoutumisohjelman koostajana hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE-)työryhmälle. Kotoutumisohjelmaa, sen seurantaa sekä päivittämistä työstetään yhdessä monialaisen ja poikkihallinnollisen HYTE-työryhmän kanssa, johon kuuluu kunnan työntekijöitä, Pohjois-Savon hyvinvointialueen sekä kolmannen sektorin edustajia.

Kotoutumisohjelma on kunnan maahanmuuttajille järjestämä alkuvaiheen palvelukokonaisuus. Kotoutumisohjelman tulee sisältää vähintään osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin, kotoutumissuunnitelman, monikielisen yhteiskuntaorientaation, kotoutumiskoulutuksen, kielitestauksen, muut mahdollisesti tarvittavat koulutukset ja palvelut sekä ohjauksen ja neuvonnan. (KOTO 24.)

Kotoutuminen toteutetaan yhteistyössä Kuopion työllisyysalueen, Pohjois-Savon hyvinvointialueen, muiden viranomaisten, muiden kuntien, kolmannen sektorin sekä oppilaitosten kanssa. Rautavaaran kunta edistää maahanmuuttajien kotoutumista tarjoamalla kattavasti kunnallisia peruspalveluja. Maahanmuuttajat käyttävät samoja palveluja kuin muut kuntalaiset, mukaan lukien varhaiskasvatus, koulutus, kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-ajan palvelut sekä nuoriso- ja elinkeinopalvelut. Nämä palvelut tukevat maahanmuuttajien osallisuutta paikallisyhteisöön ja helpottavat heidän integroitumistaan osaksi kunnan arkea ja yhteiskuntaa.

Rautavaaran kunnan hyvinvointi- ja kotouttamiskoordinaattori ja yhteistyökumppanit tarjoavat yleistä ohjausta ja neuvontaa kaikille maahanmuuttajille riippumatta heidän maahanmuuton syistä tai Suomessa oleskelun kestosta. Ohjaus kattaa myös tiedon antamisen suomalaisesta yhteiskunnasta, koulutusjärjestelmästä, työelämästä sekä maahanmuuttajien oikeuksista ja velvollisuuksista Suomessa.

3.3 Kotoutumisen asiakasviestintä

Vuonna 2025 Rautavaaran kunta panostaa kotoutumisen asiakasviestinnän kehittämiseen, jotta kotoutujat saavat selkeää ja ymmärrettävää tietoa palveluista ja oikeuksista.

Tärkeimmät viestit käännetään tarvittaessa kotoutujien omalle kielelle, jotta kotoutujat ymmärtävät paikalliset palvelut ja toimintatavat.

Asiakasviestintää siirretään yhä enemmän digitaalisiin kanaviin, kuten kunnan verkkosivuille ja sosiaaliseen mediaan, jotta tiedot ovat kotoutujien saatavilla helposti ja nopeasti. Kunnan verkkosivuilla on maahanmuuttajille oma osionsa. Hyvinvointi- ja kotoutumiskoordinaattori jakaa kotoutumisen alkuvaiheen ohjaus- ja neuvontatilanteissa maahanmuuttajille tietoa kunnasta, harrastusmahdollisuuksista sekä kotoutumiseen liittyvistä viranomaisista.

Englanninkieliset paperiset (sekä sähköiset) tietoiskut jaetaan myös kunnan järjestämässä tilaisuuksissa maahanmuuttajille. Tarkoituksena on työstää vuoden 2025 alussa myös kuntakirje kaikille uusille kuntaan muuttaneille henkilöille.

Kunnan viestinnässä painotetaan asiakaslähtöisyyttä ja henkilökohtaista ohjausta. Jokaiselle kotoutujalle pyritään tarjoamaan selkeä viestintäpolku, jossa otetaan huomioon hänen tarpeensa, digitaitonsa ja kotoutumisensa eteneminen. Tämä voi tarkoittaa säännöllisiä tapaamisia hyvinvointi- ja kotoutumiskoordinaattorin kanssa.

Kunta kehittää jatkossa viestintää myös maahanmuuttajilta saadun palautteen perusteella. Kyselyiden ja haastattelujen avulla kerätty palaute auttaa tunnistamaan viestinnän haasteita ja parantamaan tiedon saavutettavuutta. Kunta kehittää myös viestinnän visuaalista selkeyttä. Kuvien ja infografiikoiden avulla tiedoista tehdään ymmärrettäviä myös niille, joilla on luku- tai kielivaikeuksia. Näin kunta varmistaa, että maahanmuuttajat saavat selkeää ja helposti ymmärrettävää tietoa, mikä tukee heidän kotoutumistaan ja sopeutumistaan osaksi paikallista yhteisöä.

3.4 Kotoutumisen toteutumisen seuranta

Valmis kotoutumisohjelma esitetään Rautavaaran kunnanhallitukselle hyväksyttäväksi.

Ohjelma julkaistaan kunnan verkkosivuilla, ja siitä tiedotetaan yhteistyökumppaneita.

Kotoutumisohjelmaa ja sen toteutumista seurataan vähintään kerran neljässä vuodessa.

Tällöin arvioidaan ohjelman toimivuus, kunnan maahanmuuton tilanne, ja tehdään tarvittavat

muutokset ja päivitykset ohjelmaan. Mikäli maahanmuuttotilanne muuttuu merkittävästi, kotoutumishjelmaa tarkastetaan tarpeen mukaan useammin.

Kotoutumisen seuranta pyritään myös ohjaamaan tavoitteellisempaan suuntaan. Lisäksi tiivistetään yhteistyötä kuntien ja kolmannen sektorin kanssa, mikä tarjoaa monipuolisemman näkemyksen kotoutumisen edistymisestä eri alueilla ja paikallistasolla. (Keha 2024.)

Kolmannelta sektorilta kerätään muun muassa tietoa kotoutumisen tavoitteita tukevista toimista.

Myös kotoutujien oma ääni halutaan tuoda esiin paremmin. Vuonna 2025 kotoutumisen seurannassa panostetaan enemmän palautejärjestelmiin, joilla kerätään tietoa kotoutujien kokemuksista ja tarpeista. Näin voidaan kehittää kotoutumispalveluja entistä asiakaslähtöisemmiksi. Näillä muutoksilla pyritään varmistamaan, että kotoutuminen tapahtuisi tehokkaasti ja maahanmuuttajat kokisivat aidosti kuuluvansa yhteiskuntaan. (Keha 2024.)

Valtakunnallisesti kotoutumisen seurannan tavoitteena on tarjota tietoa esimerkiksi työllistymisestä, kielitaidon kehittymisestä, sosiaalisesta osallistumisesta ja terveyspalveluiden käytöstä, sillä nämä kaikki ovat keskeisiä osa-alueita onnistuneelle kotoutumiselle.

Työllistyminen ja koulutus ovat keskeisiä mittareita, ja niitä seurataan tarkasti, koska työ ja koulutus edistävät kotoutumista merkittävästi. Lisäksi kielitaidon kehittymistä mitataan muun muassa kielikurssien osallistujamäärillä ja läpäisyprosentilla. Näiden ohella tarkastellaan maahanmuuttajien sosiaalista ja kulttuurista kotoutumista: miten aktiivisesti maahanmuuttajat osallistuvat yhteisöihin ja vapaa-ajan toimintaan. Terveystieteiden ja sosiaalipalveluiden saavutettavuus on myös osa seuranta, jotta voidaan varmistaa, että nämä palvelut vastaavat maahanmuuttajien tarpeisiin. Tietojen kokoamiseksi on otettu käyttöön digitaalisia seurantatyökaluja, jotka helpottavat tiedon analysointia ja tallennusta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2024.)

Rautavaaran kunta pyrkii saamaan tilastoja valtakunnallisista seurantajärjestelmistä, ja myös mahdollisesti teettämään omia kyselyjä maahanmuuttajille. Kunta ottaa käyttöönsä Koto-AJ:n, eli kotoutumisen asiakastietojärjestelmän jo vuoden 2025 alussa. KEHA-keskus vastaa tietojärjestelmän rakentamisesta, ylläpidosta ja niihin liittyvistä kustannuksista. Kuntia koskeva käyttövelvoite astuu voimaan siirtymäajan jälkeen 1.1.2027. Järjestelmän käyttö on kunnille maksutonta.

4 KOTOUTUMISEN ALKUVAIHEEN PALVELUPROSESSI

4.1 Ohjaus ja neuvonta

[Kotoutumislain 10 §:n](#) mukaan kunnan on huolehdittava maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden yleisestä ohjauksesta ja neuvonnasta. Kunnalla on vastuu varmistaa erityisesti kotoutumisen alkuvaiheeseen kohdistuvan matalan kynnyksen ohjauksen ja neuvonnan saatavuus kunnassa. Neuvontaa ja ohjausta tulee olla saatavissa riippumatta maahanmuuton syystä, työmarkkina-asemasta tai Suomessa asutun ajan kestosta.

Rautavaaran kunnassa hyvinvointi- ja kotoutumiskoordinaattori vastaa kotoutumista edistävän ohjauksen ja neuvonnan tarjoamisesta maahanmuuttajille. Ohjausta ja neuvontaa annetaan yksilöllisesti ajanvarauksella ja se on maksutonta. Maahanmuuttajat voivat ottaa yhteyttä kotoutumiskoordinaattoriin esimerkiksi puhelimitse tai sähköpostitse ja sopia tapaamisajan saadakseen ohjausta omaan tilanteeseensa. Koordinaattorin yhteystiedot löytyvät sekä kunnan verkkosivuilta että kunnantalolta.

Mikäli yhteistä kieltä ei ole, kotoutumiskoordinaattori tilaa tarvittaessa asian hoitamiseksi tulkkauksen. Tapaamiset järjestetään pääsääntöisesti toimistotyöaikana kunnan virastotalon toimipisteessä, jossa kotoutumiskoordinaattorin työhuone sijaitsee.

Ohjaus ja neuvonta sisältävät monia eri osa-alueita, ja lähtökohdana on maahanmuuttajan yksilöllinen tarve. Tavoitteena on vahvistaa ja tukea maahanmuuttajan omatoimisuutta sekä osallisuutta hänen kotoutumisprosessissaan.

Koordinaattori myös ohjaa ja avustaa maahanmuuttajan oikean toimivaltaisen viranomaisen/palvelun piiriin. Tällaisia palveluita ovat esimerkiksi Kelan, työvoimaviranomaisen, hyvinvointialueiden, vastaanottokeskusten, Digi- ja väestötietoviraston ja Maahanmuuttoviraston palvelut. Käytännössä palvelun piiriin ohjaaminen voi tarkoittaa esimerkiksi ajanvaraamista viranomaisen palvelupisteelle, soittoaajan varaamista, neuvontaa virallisten lomakkeiden täytössä ja valmiiden lomakkeiden toimittamista viranomaistahoille.

Yhteistyötä tehdään kunnan sisällä sekä eri viranomaisten kanssa. Kotoutumiskoordinaattori voi ohjata maahanmuuttajan tarpeen mukaan kunnan muihin palveluihin. Esimerkiksi työllisyysasioissa hänet voidaan ohjata työkoordinaattorille. Lisäksi yhteistyötä tehdään muun muassa varhaiskasvatuksen, koulun, sekä muiden hyvinvointipalveluiden kanssa. Viranomaisyhteistyö toteutuu tarpeenmukaisena tiedonvaihtona kotoutumislain määrittelemien tiedonsaantioikeuksien rajoissa.

4.2 Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi

Kunnan on laadittava osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi maahanmuuttajalle:

- jonka ensimmäisen oleskeluluvan tai oleskelukortin myöntämisestä tai oleskeluoikeuden rekisteröimisestä on kulunut enintään kolme vuotta,
- jos hän on saanut kotikunnan,
- ja on muun muassa työtön työnhakija, tilapäistä suojelua saava, turvapaikan saanut, kotihoidon tai yksityisen hoidon tukea saava,
- tai hän itse pyytää arviointia.

Kotoutumisen alkuvaiheessa tehdään arvio maahanmuuttajan osaamisesta ja kotoutumisen palvelutarpeista. Alkuhaastattelussa selvitetään yhdessä maahanmuuttajan kanssa tavoitteet, aikaisempi koulutus, työkokemus, kielitaito ja työkyky. Arvioinnissa selvitetään myös, mitä muita kotoutumista tukevia palveluita henkilö tarvitsee. Koulutukset voivat olla esimerkiksi kielikoulutusta tai työhönvalmennusta. Monialainen palvelutarpeen arviointi tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. (Kotoutumislaki 681/2023, 2 luku 14 § ja 15 §.)

4.2.1 Palvelutarpeen arviointi työnhakijoille

Työnhakijana olevien maahanmuuttajien osalta palvelut tuottaa työvoimaviranomainen koko Kuopion työllisyysalueelle, johon Rautavaara kuuluu. Palveluja tuotetaan hybridimallilla, eli sekä lähi- että etätapaamisina asiakkaiden palvelutarpeet sekä kuntakohtaiset asiakasmäärät huomioiden. Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarvearvio (myös monialainen) tehdään pääsääntöisesti lähitapaamisena jalkautumalla asiakkaan asuinkuntaan. Sovitusti asiakkaan palveluprosessin aikana voidaan hyödyntää myös etävalmennusta käyttämällä suojattua etäyhteyttä.

4.2.2 Palvelutarpeen arviointi muille kuin työnhakijoina oleville

Rautavaaran kunnan hyvinvointi- ja kotoutumiskoordinaattori huolehtii osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinneista KotoL 2§ 3 ja 4 momentin mukaisille asiakkaille, kotihoidon tukea saaville sekä arviointia pyytävälle asiakkaille. Asiakkaan tilanteen sitä vaatiessa koordinaattori pyytää arviointiin mukaan Pohjois-Savon hyvinvointialueen edustajan ja mahdollisesti muita asiakkaan tarvitsemien yhteistyötahojen edustajia.

Perusteena monialaiselle osaamisen ja palvelutarpeen arvioinnille voi olla esimerkiksi se, että asiakkaalla on sairaus tai jokin muu arjen toimintakykyyn vaikuttava tekijä,

jonka vuoksi koordinaattori ei voi yksin arvioida asiakkaan palvelutarvetta, vaan sen arvioiminen vaatii myös hyvinvointialueen edustajan ammattitaitoa. Perusteena voi olla myös se, että asiakas on alle 18-vuotias ja maassa ilman huoltajaa, jolloin hänet määritellään erityisen haavoittuvassa asemassa olevaksi.

Osaamisen ja palvelutarpeen arvioinnissa hyödynnetään valtakunnallisesti kehitettyjä toimintamalleja ja lomakkeita. Kotoutumiskoordinaattori vastaa osaamisen ja palvelutarpeen arvioinnin järjestämisestä ja kutsuu koolle asiakkaan – ja tarvittaessa muut yhteistyötahot. Arviointitapaamisella määritellään asiakkaalle tarpeelliset toimet ja niiden vastuutahot siten, että ne ovat kaikille osapuolille selvät. Jokainen taho vastaa niistä toimista, jotka on tämän vastuulle määritetty. Koordinaattori laatii asiakirjan, josta sovitut toimet ja vastuutahot käyvät ilmi, ja toimittaa asiakirjan kaikille arvioinnissa mukana olleille osapuolille arviointitapaamisen jälkeen.

4.3 Kotoutumissuunnitelma

Kunnan on laadittava laissa määritellyille kohderyhmille yksilöllinen kotoutumissuunnitelma, jos sen katsotaan palvelutarpeen arvioinnin perusteella edistävän kotoutumista.

Kotoutumissuunnitelma on laadittava monialaisesti hyvinvointialueen kanssa, jos on tarve palveluiden yhteensovittamiselle. (Laki kotoutumisen edistämisestä 16-17§.) Suunnitelmassa määritellään maahanmuuttajan tavoitteet ja palvelut, kuten kielikoulutus tai työharjoittelu, ja siihen osallistumisen velvollisuudet. Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia jo arviointiin sisältyvän alkuhaastattelun yhteydessä. Kotoutuja-asiakas ohjataan kotoutumissuunnitelman mukaiseen koulutukseen tai muuhun kotoutumista ja työllistymistä edistävään palveluun kuukauden kuluessa kotoutumissuunnitelman laatimisesta.

Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma voidaan laatia enintään yhden vuoden ajaksi. Kotoutumissuunnitelmien yhteenlaskettu enimmäiskesto on kaksi vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laatimisesta, mutta erityistarpeitten takia sitä voidaan tarvittaessa pidentää. Kotoutumissuunnitelmaa on tarkistettava vähintään kuuden kuukauden välein tai kun kotoutuja-asiakkaan palvelutarpeessa tai elämäntilanteessa tapahtuu muutoksia tai kun kotoutuja-asiakas pyytää tarkistusta. Kotoutuja-asiakkaalla on velvollisuus noudattaa kotoutumissuunnitelmaa tai monialaista kotoutumissuunnitelmaa. (Kotoutumislaki 681/2023, 2 luku 16 § – 24 §.)

4.3.1 Kotoutumissuunnitelma työnhakijoille

Työnhakijana olevien maahanmuuttajien osalta kotoutumissuunnitelman tekee Kuopion työllisyysalueen työvoimaviranomainen. Kotoutumissuunnitelma sekä monialainen kotoutumissuunnitelma laaditaan pääsääntöisesti samalla tapaamisella kuin tehdään osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi tai monialainen

arviointi. Suunnitelmaa päivitetään työnhakukeskusteluissa sekä tarvittaessa aina, mikäli palvelutarpeeseen ja palveluiden järjestämiseen tulee olennaisia muutoksia.

4.3.2 Kotoutumissuunnitelma muille kuin työnhakijoina oleville

Rautavaaran kunnan hyvinvointi- ja kotoutumiskoordinaattori vastaa kotoutumissuunnitelman tekemisestä muille kuin työnhakijoina oleville kotoutuja-asiakkaille – tarvittaessa yhteistyössä Pohjois-Savon hyvinvointialueen kanssa. Jos palvelutarpeen arvioinnissa katsotaan, että asiakas hyötyisi kotoutumissuunnitelmasta, niin se voidaan laatia samalla tapaamisella, tai sitten varataan uusi aika suunnitelman tekemiselle. Uusi aika varataan aina alle kuukauden päähän arvioinnin tekemisestä.

Asiakkaan tilanteen sitä vaatiessa kotoutumissuunnitelma laaditaan monialaisena kotoutumissuunnitelmana Pohjois-Savon hyvinvointialueen kanssa. Peruste monialaiselle kotoutumissuunnitelmalle on sama kuin monialaisen osaamisen ja palvelutarpeen arvioinnille. Kotoutumissuunnitelmassa hyödynnetään valtakunnallisesti kehitettyjä toimintamalleja ja lomakkeita. Kunnan koordinaattori laatii yhdessä asiakkaan kanssa suunnitelman, josta sovitut toimet ja vastuutahot käyvät ilmi. Koordinaattori toimittaa asiakirjan asiakkaalle ja mahdollisesti muille suunnitelman laadinnassa mukana oleville osapuolille.

4.4 Monikielinen yhteiskuntaorientaatio

Kotoutumislain 25§ mukaan kunnan on järjestettävä kotoutuja-asiakkaille yhteiskuntaorientaatio mahdollisuuksien mukaan heidän äidinkiellään tai muutoin hyvin osaamallaan kielillä ottaen huomioon kotoutuja-asiakkaiden kunnassa esiintyvät palvelu- ja kielelliset tarpeet. Monikielisen yhteiskuntaorientaation voi toteuttaa kunta tai palveluntuottaja. Yhteiskuntaorientaation on vähintään sisällettävä tietoa Suomessa asumisesta, elämisestä ja työskentelemisestä, suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta sekä yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista. Tämä koulutus vahvistaa maahanmuuttajien ymmärrystä suomalaisesta yhteiskunnasta ja helpottaa heidän sopeutumistaan uuteen ympäristöön. (Kotoutumislaki 681/2023, 2 luku 25 §.)

4.4.1 Monikielinen yhteiskuntaorientaatio työnhakijoille

Työvoimaviranomainen vastaa monikielisen yhteiskuntaorientaation järjestämisestä työllisyysalueen kuntien työnhakijoina oleville kotoutuja-asiakkaille. Palvelu on uusi kotoutumista edistävä palvelu ja sitä tullaan kehittämään seuraavien vuosien aikana. Palvelua tullaan hankkimaan ostopalveluna sekä järjestämään omana toimintana; myös osana asiakkaiden palveluprosessia, esimerkiksi tukemalla asiakkaan itsenäistä tai ryhmässä tapahtuvaa opiskelua asiakastapaamisilla.

4.4.2 Monikielinen yhteiskuntaorientaatio muille kuin työnhakijoina oleville

Rautavaaran kunnassa on verrattain vähän maahanmuuttajia. Kotoutuja-asiakkaista suurin osa tulee Ukrainasta. Kunta hankkii tarvittavat yksittäiset monikielisen yhteiskuntaorientaatioon paikat palveluntuottajalta. Yhteiskuntaorientaation yksittäisesti hankitut paikat on tarkoitettu niille maahanmuuttajille, jotka eivät ole työvoimaviranomaisen asiakkaana eivätkä siten pääse osallistumaan monikieliseen yhteiskuntaorientaatioon suoraan työvoimaviranomaisen kautta. Yhteistyötä palvelun hankinnassa tehdään kuitenkin työllisyysalueen ja alueen muiden kuntien kanssa.

Monikielinen yhteiskuntaorientaatio on uusi kotoutumista edistävä palvelu, jota eri tahot ovat vasta pilotoineet tätä asiakirjaa laadittaessa. Pohjois-Savossa muun muassa Settlementti Puijola on pilotoinut yhteiskuntaorientaatiota. Muita mahdollisia palveluntarjoajia kartoitetaan vuoden 2025 aikana, jolloin heidän kanssaan käydään myös tarkemmat neuvottelut.

Rautavaaran kunnassa monikielistä yhteiskuntaorientaatiota arvioidaan tarvittavan vuosittain 0–5 henkilölle pääsääntöisesti ukrainan tai venäjän kielellä. Monikielistä yhteiskuntaorientaatiota tarjotaan asiakkaalle ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laatimisvaiheessa.

Monikielinen yhteiskuntaorientaatio toteutetaan tulevina vuosina mahdollisuuksien mukaan ensisijaisesti hybridimallisena opiskeluna tai toissijaisesti etäopiskeluna kotoa käsin. Hybridimallilla tarkoitetaan niin sanottua etäkatsomomallia, jossa kouluttaja on etäyhteyden päässä, ja omakielinen ryhmä kokoontuu heille osoitettuun opiskelutilaan, jossa he seuraavat etäopetusta. Kunnalta on työntekijä opiskelijoiden käytettävissä opiskelupäivän ajan, joka varmistaa muun muassa verkkoyhteyden toimimisen ja avustaa teknisesti. (kotoutuminen.fi.) Lähiopetusta voidaan harkita ja sen mahdollisuuksia selvittää silloin, jos monikielistä yhteiskuntaorientaatiota tarvitsevien henkilöiden määrä on huomattavasti arvioitua suurempi, ja näiden henkilöiden mahdollisuus osallistua yhteiskuntaorientaatioon ajoittuu pääsääntöisesti samalle ajanjaksolle.

Rautavaaran kunnan hyvinvointipalvelut vastaavat monikielisen yhteiskuntaorientaation hankkimisesta. Hyvinvointi- ja kotoutumiskoordinaattori vastaa mahdollisen hybridimallin opiskelutilan ja opiskelupäivän aikaisen tuen järjestämisestä. Kunnan hyvinvointipalvelut ja yhteiskuntaorientaation palveluntuottaja sopivat keskenään opiskelun vaatimista välineistä ja siitä, kenen vastuulla välineiden hankkiminen opiskelijoiden käyttöön on. Tätä varten koordinaattori kartoittaa yhteiskuntaorientaatiota tarvitsevien henkilöiden välinetilannetta ja digitaitoja.

4.5 Kotoutumiskoulutus

Kotoutuja-asiakkaille on järjestettävä kotoutumiskoulutuksena suomen tai ruotsin kielen opetusta sekä työelämään ja yhteiskuntaan liittyvää opetusta (Kotoutumislaki 681/2023, 2 luku 26 § ja 27 §). Kotoutumiskoulutus on laaja koulutuskokonaisuus, johon sisältyy myös työssäoppimisjakso tai muuta toimintakykyä tukevaa toimintaa. Kotoutumiskoulutuksen kielellisenä tavoitteena on oltava, että kotoutuja-asiakas saavuttaa suomen tai ruotsin kielessä toimivan peruskielitaidon. Kotoutumiskoulutuksen osana on järjestettävä suomen tai ruotsin kielen päättöttestaus.

Opetushallitus määrää aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet sekä suomen ja ruotsin kielitaidon päättötestauksen toteuttamisesta. Opetussuunnitelman perusteissa määrätään koulutuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan osaamisen arvioinnista sekä henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan ja todistukseen merkittävistä tiedoista.

4.5.1 Kotoutumiskoulutus työnhakijoille

Työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain § 61 mukaan työvoimaviranomainen järjestää kotoutumiskoulutuksen työvoimakoulutuksena työnhakijoille. Kotoutumiskoulutus voidaan toteuttaa myös omaehtoisena opiskeluna.

Pohjois-Savon ELY on kilpailuttanut lähiopetuksena toteutettavan kotoutumiskoulutuksen aiemmin koko Pohjois-Savon alueelle. Kilpailutukseen sisältyy optio vuodelle 2025, ja loppuvuoden 2024 aikana käydään neuvottelut option hyödyntämisestä palvelun tuottamiseksi työllisyysalueen työnhakijoina oleville kotoutuja-asiakkaille. Tarkoitus on hankkia mahdollisuuksien mukaan myös verkossa toteutettavaa kotoutumiskoulutusta, jotta kotoutumiskoulutusta olisi mahdollisimman kattavasti saatavilla koko alueella. Kielitaidon päättöttestaus ((Kotoutumislaki 681/2023, 2 luku 26 §) tehdään kotoutumiskoulutuksen yhteydessä.

4.5.2 Kotoutumiskoulutus muille kuin työnhakijoina oleville

Kotoutumiskoulutuksen tarve selvitetään yksilöllisesti osaamisen ja kotoutumisen palvelutarvearviota tehdessä, ja kotoutuja-asiakas ohjataan siihen lähtökohtaisesti monikielisen yhteiskuntaorientaation jälkeen. Rautavaaralla ei arvioida olevan yhtään kotoutumiskoulutukseen ohjattavaa maahanmuuttajaa, joka ei olisi työnhakija. Mikäli maahanmuuton tilanne muuttuu merkittävästi ja laajemmalle kotoutumiskoulutukselle ilmenee tarvetta, se hankitaan palveluntuottajalta. Hankintaa varten tehdään yhteistyötä työllisyysalueen sekä alueen muiden kuntien kanssa.

Koulutus järjestettäisiin mahdollisesti etäopiskeluna kotoa käsin, koska osallistujamäärän arvioidaan olevan vähäinen. Hybridimallista opiskelua tai lähiopetusta voidaan suunnitella, jos koulutukseen osallistuvia on riittävästi. Kotoutumiskoulutuksen tilalle voidaan yksilöllisissä tapauksissa räätälöidä sopiva koulutus- ja kotoutumiskokonaisuus kunnan tarjoamista muista palveluista (luku 5).

Vastuutaulukko:

Palvelu/ toimenpide:	Työnhakijoiden palvelut tuottava taho:	Muiden kotoutuja-asiakkaiden palvelut tuottava taho:
Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi	Kuopion työllisyysalue	Kunnan hyvinvointi- ja kotoutumiskoordinaattori
Monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi	Kuopion työllisyysalue ja Pohjois-Savon hyvinvointialue	Kunnan hyvinvointi- ja kotoutumiskoordinaattori ja Pohjois-Savon hyvinvointialue
Kotoutumissuunnitelma	Kuopion työllisyysalue	Kunnan hyvinvointi- ja kotoutumiskoordinaattori
Monialainen kotoutumissuunnitelma	Kuopion työllisyysalue ja Pohjois-Savon hyvinvointialue	Kunnan hyvinvointi- ja kotoutumiskoordinaattori ja Pohjois-Savon hyvinvointialue
Monikielinen yhteiskuntaorientaatio	Kuopion työllisyysalue	Kunnan hyvinvointipalvelut (ostopalveluna)
Kotoutumisohjelman aikainen ohjaus ja neuvonta	Kunnan työkoordinaattori, hyvinvointi- ja kotoutumiskoordinaattori sekä Kuopion työllisyysalue	Kunnan hyvinvointi- ja kotoutumiskoordinaattori
Kunnan kotoutumisohjelman seuranta ja päivittäminen	Kunnan hyvinvointi- ja kotoutumiskoordinaattori ja HYTE-työryhmä	Kunnan hyvinvointi- ja kotoutumiskoordinaattori ja HYTE-työryhmä

5 KUNNAN MUUT PALVELUT KOTOUTUMISEN TUKENA

5.1 Kasvatus ja koulutus

Kunnan tarjoamat sivistyspalvelut kuuluvat kaikille kunnan asukkaille. Maahanmuuttaja tarvitsee niiden hyödyntämiseen ohjausta ja opastusta, jota tarvittaessa järjestetään. Tärkeimpiä kotoutujankin tarvitsemia sivistyspalveluja ovat päivähoito, varhaiskasvatus ja perusopetus. Rautavaaran kunnassa on myös toimiva oma lukio.

Rautavaaran vanhempainyhdistys toimii aktiivisesti yhteistyössä kunnan koulujen kanssa. Vanhempainyhdistys on rekisteröity yhdistys, joka vuosittain järjestää toimintaa kaiken ikäisille koululaisille. Lisäksi Kuopion kansalaisopisto tarjoaa koulutusta ja toimintamahdollisuuksia myös Rautavaaralla.

Suomen kielen oppiminen ja suomalaiseen kulttuuriin tutustuminen ovat kotoutumisen kannalta olennaisia tavoitteita. Kasvatus kaikilla kouluasteilla tukee näitä tavoitteita. Kotoutujien yksilölliset valmiudet ja tarpeet otetaan huomioon kotoutumista suunnitellessa. Kotoutujien osaamista ja kokemuksia voidaan myös hyödyntää esimerkiksi koulujen kansainvälisyysopetuksessa. Tällaisella toiminnalla autetaan myös kotoutujia ja muita kuntalaisia kohtaamaan toisiaan ja mahdollistetaan yhteisten kokemusten syntymistä.

5.2 Varhaiskasvatus, esiopetus ja päivähoito

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatus on lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävä ja syrjäytymistä ehkäisevä palvelu. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun. (Varhaiskasvatus Rautavaaralla.)

Päivähoidon tehtävä on tarjota vanhemmille tukea kasvatustehtävässä ja varmistaa että vanhemmat pystyvät edistämään lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Päivähoito tukee pienten lasten kotoutumista tarjoamalla aitoa vuorovaikutusta syntyperäisten suomalaisten kanssa. Osallistuminen päivähoidon nopeuttaa lapsen suomen kielen oppimista. Lasten sujuva kotoutuminen edistää myös heidän perheittensä kotoutumista. Varhaiskasvatuspaikkaa voi hakea ympäri vuoden. Rautavaaran kunnassa varhaiskasvatusta tarjotaan päiväkodissa ja perhepäivähoidossa.

Tietoa päivähoitopaikan hakemisesta saa päiväkodin henkilökunnalta sekä [kunnan verkkosivuilta](#).

Esiopetus on maksutonta opetusta, jota lapset saavat oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna. Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Muualta Suomeen muuttaneen lapsen osallistuminen esiopetukseen parantaa hänen valmiuksiaan osallistua perusopetukseen.

([Varhaiskasvatukseen hakeminen, Esiopetus.](#))

5.3 Perusopetus

Perusopetuksella on sekä kasvatus- että opetustehtävä. Tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisinä ja yhteiskunnan jäseninä sekä opettaa tarpeellisia tietoja ja taitoja. Peruskoulu on tarkoitettu 7–16 vuoden ikäisille lapsille ja on noihin ikäluokkiin kuuluville kotoutumisen keskeinen väline. Perusopetukseen voi olla oikeutettu myös oppivelvollisuusiän ohittanut kuntalainen tietyin edellytyksin. Rautavaaran kunnassa perusopetus järjestetään yhtenäiskoulussa, joka kattaa luokat 1–9. ([Rautavaaran koulun perusopetuksen opetussuunnitelma, päivitetty 8.5.2024.](#))

Kotoutujalle tarjotaan hänen tarpeittensa ja valmiuksiensa mukaista yleisopetukseen valmistavaa opetusta tai lisäopetusta. Yleisopetukseen valmistavan opetuksen tavoite on mahdollistaa kotoutujan osallistuminen ikäluokalle kuuluvaan tavanomaiseen perusopetukseen. Kotoutujille annetaan tarvittaessa tukea myös muilla oppimisen osa-alueilla tasavertaisten oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi. Maahanmuuttajaoppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma, joka voi olla osa oppilaan kotoutumissuunnitelmaa. Kotoutujan opiskelussa suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin erityispiirteiden oppiminen on erityisen tärkeää. ([Rautavaaran koulun perusopetuksen opetussuunnitelma, päivitetty 8.5.2024.](#))

5.4 Lukiokoulutus

Rautavaaran lukio toimii yhdessä peruskoulun kanssa ja niiden opetushenkilöstö on pääosin yhteinen. Lukio rakentuu peruskoulun oppimäärälle. Maahanmuuttaja voi tulla valituksi lukio-opetukseen, jos hänen voidaan arvioida pystyvän suorittamaan lukion oppimäärä suomen kielellä (vähimmäistaitotaso B1). Tässä yhteydessä tarkastellaan hänen aikaisempaa koulustaan ja osaamistaan. Suomalaisen peruskoulun oppimäärän suorittaminen tai vastaavaksi katsottu oppimäärän täydentäminen lisäopetuksella tuottaa lukiokelpoisuuden.

Lukiossa on myös monipuolinen verkko-opiskelumahdollisuus sekä aikuislinja. Aikuislinjalla voi osallistua nuorten päiväopetukseen tai tehdä opintojaksoja itsenäisesti lukion lukujärjestyksen mukaisesti. Lukion pienen koon ansiosta jokaiselle opiskelijalle pystytään räätälöimään yksilölliset opintopolut.

Rautavaaran lukion erikoisuus on lääketieteellis-luonnontieteellinen painotuslinja. Painotuslinjalla on mahdollista opiskella syventäviä opintojaksoja lääketieteeseen ja luonnonsuojelubiologiaan liittyen. Linjalla opiskeleville järjestetään myös valmennuskurssi yliopistoon haettaessa.

Rautavaaran lukio tekee yhteistyötä muiden lukioden kanssa [Isoverstas-yhteistyön kautta](#). Isoverstaan kautta opiskelijoiden on mahdollista suorittaa lukio- ja ammatillisen koulutuksen verkkokursseja, joita muut lukiot järjestävät. Rautavaaran lukio on myös Itä-Suomen yliopiston yhteistyölukio, mikä mahdollistaa Itä-Suomen avoimen yliopiston kurssien opiskelun ilmaiseksi jo lukioaikana.

Kansainvälistä yhteistyötä Rautavaaran lukio tekee [Metsäkartanon](#) sekä [Finest Futuren](#) kanssa. Lukiossa on kansainvälisiä opiskelijoita, jotka ovat tulleet Rautavaaralle Finest Future -ohjelman kautta. Metsäkartanon kanssa tehtävän yhteistyön kautta lukiolaisilla on mahdollisuus päästä tekemään viikon mittaisia ulkomaanmatkoja muihin maihin projektityön merkeissä.

5.5 Luku- ja kirjoitustaidon opetus

Rautavaaran kunta ei tällä hetkellä tarjoa erikseen luku- ja kirjoitustaidon opetusta maahanmuuttajille. Rautavaaralla asuvat maahanmuuttajat ovat arvioiden mukaan luku- ja kirjoitustaitoisia omalla äidinkielellään, ja suurin osa heistä osaa latinalaiset aakkoset, joten erillistä luku- ja kirjoitustaidon opetusta ennen suomen kielen opiskelua tai kotoutumiskoulutusta ei ole tarpeen järjestää. Luku- ja kirjoitustaidon opetuksen tarvetta arvioidaan sen mukaan, kun kotoutumiskoordinaattori saa tietoa paikkakunnalle muuttavista uusista maahanmuuttajista ja heidän luku- ja kirjoitustaidon tasostaan.

Opetuksen järjestämistä voidaan harkita, jos kunnassa on riittävästi maahanmuuttajia, joilla on selkeä tarve luku- ja kirjoitustaidon opetukselle. Tällöin tehdään yhteistyötä lähialueen oppilaitosten kanssa, jotta maahanmuuttaja pääsee hänelle soveltuvan opetuksen piiriin. Oppilaitokset vastaavat opetuksen järjestämisestä ja sen sisällöstä.

5.6 Kansalaisopisto

Kansalaisopistotoiminnan perustana on laki vapaasta sivistystyöstä 1998/632, jonka tavoitteena on 1 §:n mukaan järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Vapaana sivistystyönä järjestettävän koulutuksen tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Vapaassa sivistystyössä korostuu omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus. Kansalaisopistoista laissa todetaan, 2 §

että kansalaisopistot ovat paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin pohjautuvia oppilaitoksia, jotka tarjoavat mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi. (Laki vapaasta sivistystyöstä, 1 luku 1 § ja 2 §.)

Kuopion kansalaisopisto järjestää koulutusta, jonka tavoitteena on lisätä kuntalaisten hyvinvointia ja ennaltaehkäistä sosiaalista syrjäytymistä, tukea ja edistää terveyttä sekä aktivoida kuntalaisia vaikuttamaan elinoloihinsa ja ympäristöönsä. Tavoitteena on lisäksi edistää kulttuurien välistä kanssakäymistä ja maahan muuttaneiden kotoutumista. Koulutus painottuu taide- ja kulttuuriaineisiin, kädentaitoihin, kieliin sekä terveyttä edistäviin aineisiin. Kuopion kansalaisopistoon kuuluvat Kuopio, sekä Rautavaara, Kaavi, Juankoski ja Tuusniemi.

Kansalaisopisto tukee arjen toiminnassaan kulttuurien välistä kohtaamista ja yhteisymmärrystä, minkä lisäksi opistolla on vahvat perinteet ja käytännöt maahan muuttaneiden henkilöiden kotoutumiskoulutuksen järjestämisestä. Aivan yhtä keskeistä on vahvistaa kantaväestön ja maahan muuttaneiden henkilöiden yhteistä toimintaa, jonka avulla opitaan tuntemaan, elämään ja työskentelemään yhdessä.

Rautavaaralla kansalaisopisto voi olla osaltaan tukemassa kuntalaisten ja kuntaan eri maista muuttaneiden ihmisten kohtaamista ja kanssakäymistä sekä olla tarvittaessa kehittämässä ja järjestämässä suomen kielen ja yhteiskunnan opetusta Rautavaaralla yhteistyössä kunnan kanssa. Kuopion kansalaisopisto kykenee reagoimaan joustavasti erilaisiin kurssitoiveisiin.

5.7 Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut

5.7.1 Kirjastopalvelut

Kirjasto- ja tietopalvelujen tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, tiedon hankintaan ja virkistykseen. Kirjasto tarjoaa maksuttomasti asiakkaittensa käyttöön kirjoja, lehtiä, äänitteitä ja elokuvia. Rautavaaran kunnankirjasto tarjoaa asiakkailleen noin 26 000 kirjaa ja sadoittain muuta aineistoa (musiikkitalenteita, elokuvia, pelejä). Lisäksi Rautavaaran kunnankirjasto kuuluu Ylä-Savon kirjastojen muodostamaan Rutakko-kirjastoverkoston, jonka kautta valikoimaan saadaan laajennettua myös muiden kirjastojen kirjoilla. Kirjastosta saa lainaan myös lautapelejä, joitakin urheiluvälineitä ja verenpainemittarin. Kirjastokortin voivat saada kaikki Suomessa asuvat henkilöt todistamalla henkilöllisyytensä.

Rautavaaran kirjasto kuuluu lisäksi Cineast-elokuvapalveluun, jonka kautta pystyy katsomaan maksutta elokuvia. Vuonna 2024 lanseeratussa, Suomen kirjastojen yhteisessä ja Kansalliskirjaston luotsaamassa eKirjastossa on monipuolinen digitaalinen aineisto.

Helsingin kaupunginkirjaston alaisuudessa toimii **Monikielinen kirjasto**, mistä muutkin kirjastot voivat tilata tarvittaessa aineistoa asiakkailleen.

5.7.2 Nuorisotoimi

Nuorisotoimen toiminnan tarkoitus ja tavoite on lisätä lasten ja nuorten hyvinvointia. Nuorisolain mukaan nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin (1285/2016, 3 luku 8 §). Nuorisotyö on tavoitteellista kasvatustyötä. Keskeisimmät pyrkimykset ovat vahvistaa nuorten itsetuntoa ja osallisuutta onnistumiskokemusten avulla, sekä kehittää sosiaalisia taitoja yhdessä toimimisen kautta.

Rautavaaralla nuorisotyön työmuotoina on nuorisotilatyo, koululla tehtävä nuorisotyö, kerhotoiminta, leiritoiminta, mukaan lukien kansainvälinen nuorisotyö, joka koostuu pääasiassa leirimuotoisesta toiminnasta. Lisäksi nuorisotyöntekijä toimii ohjaavana aikuisena nuorisovaltuustotoiminnassa, jonka tarkoitus on lisätä nuorten osallisuutta päätöksenteossa ja tuottaa toimintaa nuorille.

Nuorisotila on iltapäivisin nuorille avoin vapaa-ajanviettopaikka. Välillä nuorisotilalla on myös järjestetty ohjelmaa ja teemapäiviä. Koululla nuorisotyöntekijä on säännöllisesti nuorten saatavilla ja voi välillä järjestää esimerkiksi välituntitekemistä. Toiminta kuitenkin tähtää aina siihen, että erityisnuorisotyöntekijä luo tilaisuuksia keskustella nuorten kanssa ja nuorilla olisi matala kynnyks aloittaa juttelemaan työntekijän kanssa.

Toiminta sisältää myös joitain koulupäivien jälkeen toteutettavia kerhoja sekä leirejä. Leirejä on vuosittain noin 2–3 kertaa. Kerhot ja leirit ovat olleet hyviä tapoja tavoittaa nuoria, jotka eivät välttämättä muuten tule mukaan toimintoihin. Nuorisotyössä ollaan ottamassa kansainvälistä nuorisotyötä osaksi nuorisotyön menetelmiä. Kansainvälinen nuorisotyö tarjoaa sosiaalista vahvistumista, positiivisia kokemuksia ja itsetunnon vahvistumista.

Nuorisotyön kaikissa toiminnoissa tehdään tieto- ja neuvontatyötä keskustelemalla askarruttavista asioista, valistamalla, auttamalla ja ohjaamalla oikean tiedon ja avun pariin. Nuorisotyön toimintoihin mukaan ovat tervetulleita kaikki rautavaaralaiset 13–20-vuotiaat nuoret. Nuorisotilalla järjestetään toimintaa jo 5.-luokkalaisille ja siitä eteenpäin.

5.7.3 Etsivä nuorisotyö

Etsivä nuorisotyö on nuorisolain (1285/2016, 10 §) alaista kohdennettua nuorisotyötä, jonka tarkoitus on auttaa ensisijaisesti syrjäytyneitä tai syrjäytymisvaarassa olevia nuoria. Etsivä nuorisotyö kohdistuu nuoriin, joilla on haasteita opinnoissa tai ne ovat keskeytyneet. Etsivän asiakkaita voivat olla 15–29-vuotiaat nuoret.

Etsivä nuorisotyö auttaa ja kulkee nuoren rinnalla. Etsivä ei tee asioita puolesta eikä velvoita nuorta mihinkään, mutta yhdessä nuoren kanssa voidaan ratkoa asioita sekä etsiä nuorelle tarpeellinen apu ja palvelut. Etsivä nuorisotyö tarjoaa tukea, jos nuori sitä itse haluaa. Etsivää nuorisotyötä tehdään mielellään jo varhaisessa vaiheessa ennen ongelmien suurenemista.

Ennaltaehkäisevää työtä tehdään nuorten elämän nivelvaiheissa, joita voivat olla esimerkiksi toisen asteen opintoihin hakeutuvien yhdeksäsluokkalaisten kanssa tehtävät oppilaitostutustumiset ja yhteiset juttutuokiot. Rautavaaran nuorisotyö ja etsivä nuorisotyö ovat näkyvä osa kunnan moniammatillista hyvinvoinnin edistämisen yhteistyötä.

5.7.4 Liikuntapalvelut

Liikunta on iso osa ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Rautavaaran kunta mahdollistaa vaivattoman liikunnan harrastamisen muun muassa maksuttomalla kuntosalilla ja upeilla ulkoilumahdollisuuksilla. Kunnan vapaa-aikatoimi järjestää kaikille avoimia tapahtumia useita kertoja vuodessa.

Rautavaaran kunta tarjoaa kuntalaisten käyttöön sisäliikuntapaikkoja, joista tärkeimmät sijaitsevat Monitoimitalolla (Urheilutie 1, 73900 Rautavaara). Isossa urheilusalissa on tilaa liikkua ja järjestää erilaisia tapahtumia. Urheilusalin voi varata käyttöönsä joko kertavuorolle tai viikoittaiselle vakiovuorolle edulliseen hintaan. Tiloissa ovat muun muassa salibandykentän laidat, lentopalloverkko, sulkapalloverkko, tempputatjat ja erilaisia palloja. Tapahtumajärjestäjiä taas palvelevat katsomon penkit ja valkokangas, josta erilaisten esitysten seuraaminen on helppoa. Kiinteitä istumapaikkoja katsomossa on 160 kappaletta ja lisätuolien avulla saadaan istumapaikkoja yhteensä reilu 200 kappaletta.

Monitoimitalolla on myös käyttäjille maksuton kuntosali, jossa on monipuolisesti laitteistoa ja välineitä, kuten useita erilaisia taljoja, Smith-kone, penkkipunnerruspenkki, kyykkyteline, runsas valikoima käsipainoja, vatsaprässi ja jalkaprässi.

Rautavaaaralla on kirkonkylän tuntumassa useita ulkoliikuntapaikkoja, joiden palvelut ovat vapaassa käytössä. Koulun ja terveyskeskuksen takana on lapsille leikkikenttä. Sen vieressä on myös niin sanottu senioripuisto, jossa on vanhuksia ajatellen erilaisia voimistelulaitteita lihasten ja tasapainon harjoittamiseksi. Näiden käyttö on tietenkin sallittua kaikenikäisille!

Monitoimitalon (Urheilutie 1) vieressä on urheilukenttä. Se on varustettu jalkapallomaalein, kesäkaudella myös pituushyppyradalla ja korkeushyppylaitteilla. Kenttää ympäröi sorapohjainen juoksurata. Monitoimitalon kupeessa on myös

frisbeegolf-rata, hiekkakenttä, kesällä rantalentopallokenttä ja talvella luistelukaukalo. Urheilukentän kupeesta lähtee pururata ja talvisin hiihtoladut, jolla on useita eripituisia lenkkejä: 1, 2, 3, 5 ja 8 km. Lähellä radan alkua on myös kuntoilutelineitä, joiden avulla voi tehdä mm. leuanvetoja, dippejä, punnerruksia ynnä muita ruumiinpainoharjoitteita.

Rautavaaran kunta on tunnettu kauniista luonnostaan. Rautavaaralla sijaitsee muun muassa [Tiilikkajärven kansallispuisto](#). Vaellusreittejä on myös runsaasti, kuten [Älänteen reitit](#), Holinrotko, [Kiparin ulkoilualue](#), Kultakaivokset, [Metsäkartanon retkeilyreitit](#), [Raesärkät](#) sekä [Vолоkinpolku](#). Metsäkartanolta on mahdollista vuokrata ulkoliikuntavälineitä ympäri vuoden.

6 YHTEISTYÖ KOTOUTUMISTA EDISTÄVIEN PALVELUJEN KANSSA

6.1 Pohjois-Savon hyvinvointialue

Sosiaalipalvelut

Kotikuntaoikeuden vastaanottaneet saavat palvelut suoraan Pohjois-Savon hyvinvointialueelta:

- Lasten, nuorten ja perheiden palvelut
- Mielenterveys- ja päihdepalvelut
- Työikäisten sosiaalipalvelut
- Ikääntyneiden palvelut
- Vammaispalvelut

Terveyspalvelut

Rautavaaralla perusterveydenhuollon palvelut tuottaa Pohjois-Savon hyvinvointialue. Terveysasema tarjoaa maahanmuuttajille heidän tarvitsemansa perusterveydenhuollon. Tarvittaessa käytetään tulkkipalveluja.

- Kiireellinen hoito: soita 112!
- Rautavaaran terveyskeskus: kiireetön 017 171 260, kiireellinen 017 171 262
- Terveys- ja sairaanhoitopalvelut

6.2 Kuopion työllisyysalue

TE-palveluiden järjestämisvastuu siirtyy valtiolta kunnille 1.1.2025. Työvoimapalveluista tulee osa jokaisen kunnan lakisääteisiä tehtäviä (Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä 380/2023) ja sitä kautta osa jokaisen kunnan peruspalveluita. Uudistuksen myötä Suomeen muodostuu 45 työllisyysaluetta, joista Rautavaaran kunta kuuluu Kuopion työllisyysalueeseen. Työllisyysalueet ovat vastuussa työvoimapalveluiden hallinnollisesta järjestämisestä. Kuntalaiset voivat kääntyä oman kunnan puoleen työvoimapalveluihin liittyvissä kysymyksissä (työkoordinaattori). Kunta tarjoaa minimissään ohjausta ja neuvontaa, jotta palvelupolulla pääsee eteenpäin. Lisäksi työllisyysalueet vastaavat kotoutuja-asiakkaasta, joka on työtön työnhakija. (Kuntaliitto.fi.)

6.3 Tulkkaus- ja käännöspalvelut

Suomea taitamattomalle maahanmuuttajalle järjestetään tarvittaessa lain edellyttämät tulkkauspalvelut. Maahanmuuttajilla on lain suoma oikeus saada tulkkauspalveluja virallisiin asioimistilanteisiin. Virallisten tulkkipalvelujen kautta asiakkaiden ja viranomaisten oikeusturva toteutuu. Viranomaisen velvollisuudesta huolehtia tulkitsemisesta ja kääntämisestä säädetään

hallintolaissa (434/2003, 26 §). Tulkkausta järjestetään, jos maahanmuuttaja ei osaa viranomaisyhteyksissä käytettävää suomen tai ruotsin kieltä tai ei vamman tai sairauden vuoksi voi tulla ymmärretyksi viranomaisasioinnissa.

Valtio korvaa kunnalle aiheutuneita tulkkauskuukustannuksia, jotka ovat aiheutuneet muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, kotoutumissuunnitelman laatimisesta, maahanmuuton alkuvaiheen kotoutumispalveluiden käytöstä, kuntaan perehdyttämisestä sekä koulun ja päiväkodin välisen yhteistyön järjestämisestä. 1.1.2025 lähtien tulkkauskuukustannukset jyvitetään kuntien saamiin laskennallisiin korvauksiin, eikä niitä korvata enää erikseen. (kotouttaminen.fi.)

6.4 Rautavaaran Vuokratalot Oy

Rautavaaran kunnalla on yli 80 vuokra-asuntoa, joita hallinnoi Rautavaaran Vuokratalot Oy. Asuntojen vuokraamisessa on käytössä jatkuva asuntojen hakumenettely. Vapaana olevista kohteista saa lisätietoja isännöitsijältä. Vuokra-asuntoa haetaan [vuokra-asuntohakemuksella](#). Hakemuksen toimitetaan pyydettyine liitteineen postitse tai käymällä toimistolla. Hakijan/hakijoiden luottotiedot tarkistetaan henkilötietolakiin perustuen. [Vuokralaisen opas](#) löytyy kunnan verkkosivuilta.

Vuokrahuoneiston irtisanomisaika on täysi kalenterikuukausi. Irtisanominen tehdään aina kirjallisesti vuokra-asunnon irtisanomisilmoituksella. Irtisanomisilmoitus toimitetaan postitse tai käymällä toimistolla. Irtisanomista ei voi suorittaa sähköpostilla eikä tekstiviestillä. Varaamalla ajan ennakkoon puhelimitse tai sähköpostitse helpotetaan asiointia ja vältetään turhalla odottamiselta ja jonottamiselta. (www.rautavaara.fi.)

Kunnassa on tarjolla myös yksityisten vuokranantajien vuokraamia asuntoja.

6.5 Kansaneläkelaitos

Kansaneläkelaitos (Kela) hoitaa Suomessa asuvien perusturvaa eri elämäntilanteissa. Sen asiakkaita ovat kaikki Suomessa asuvat sekä ulkomailla asuvat Suomen sosiaaliturvaan kuuluvat henkilöt. Maahanmuuttajat asioivat Kelassa ja heille tarjotaan samat palvelut kuin muillekin kuntalaisille. Kelan etuuskien piiriin pääseminen edellyttää yleensä ilmoittautumista Digi- ja väestövirastoon (DVV) ja Maahanmuuttovirastoon (Migriin). Myönteisen päätöksen jälkeen maahanmuuttaja on Suomen sosiaaliturvan piirissä siinä laajuudessa kuin lainsäädännössä ja sopimuksissa on säädetty. Tarvittaessa asiointiin avustetaan myös tulkin kanssa. [Kela.fi](#)-sivuilta löytää tietoa tuista jokaiseen elämäntilanteeseen.

Rautavaaran kunnassa on Kelan asiointipiste (Koulutie 1, 73900 Rautavaara). Asiointipisteessä auttaa kunnan työntekijä (ma-to klo 9–11 ja 12–13), jolta voi saada yleistä opastusta Kelan tuista ja palveluista. Lisäksi tarjolla on hakemuslomakkeita ja esitteitä. Kelaan toimitettavat

asiakirjat voi jättää kunnantalon ovien auki ollessa neuvonnan lukolliseen postilaatikkoon ja muuna aikana kunnantalon pääoven vieressä olevaan lukolliseen postilaatikkoon.

Tavoitteena on saada vuoden 2025 alussa Kelan etäpalvelu käyttöön Rautavaaralla. Etäpalvelu on Kelan asiakaspalvelua etäyhteydellä. Etäpalvelupisteissä on asiakastietokone, jonka avulla asiakas voi puhua Kelan työntekijän kanssa kuva- ja ääniyhteydellä. Etäpalvelussa saa siis henkilökohtaista neuvontaa ja voi hoitaa samoja asioita kuin Kelan palvelupisteessä.

6.6 Maahanmuuttovirasto

Rautavaaraa lähin maahanmuuttoviraston palvelupiste on Kuopiossa (Ajurinkatu 45, 70110 Kuopio). Siellä voi käydä tunnistautumassa verkossa lähetettyä hakemusta varten tai jättää paperisen oleskelulupa-, kansalaisuus-, EU-rekisteröinti-, matkustusasiakirja- tai oleskelulupakortti-hakemuksen. Aika palvelupisteeseen varataan Maahanmuuttoviraston [verkkosivuilta](#). Palvelupisteessä voi asioida myös vuoronumerolla (ma-ke ja pe 8-16.15).

6.7 Digi- ja väestötietovirasto

Digi- ja väestötietovirasto (DVV) ylläpitää henkilötietoja väestötietojärjestelmässä. Laillisesti Suomessa oleskeleva voi hakea [henkilötunnusta ja tietojensa rekisteröimistä](#) DVV:ltä. Suomalaista henkilötunnusta tarvitaan melkeinpä kaikessa asioinnissa, ja myös haettaessa [kotikuntaa](#). Kotikunnan saatuaan henkilöllä on yleensä oikeus käyttää kotikunnan ja viranomaisten tarjoamia palveluja sekä saada rahallisia etuuksia tai tukia Kelasta. Oma kotikuntaa tarvitaan myös suomalaisen henkilö- tai ajokortin hankintaan.

Rautavaaraa lähinnä olevat DVV:n palvelupisteet:

- [Iisalmen palvelupaikka](#): Virrankatu 2, 74100 IISALMI (ei ulkomaalaisen henkilötietojen rekisteröintiä)
- [Kuopion palvelupaikka](#): Kallanranta 11, 70100 KUOPIO
- [Kajaanin palvelupaikka](#): Lönnrotinkatu 2 C, 87100 KAJAANI

6.8 Muita hyödyllisiä nettisivuja maahanmuuttajille

- [Your guide for living in Finland \(infofinland.fi\)](#)
- [Tervetuloa Suomeen -opas on kotoutumislain mukainen tietopaketti – Työ- ja elinkeinoministeriön verkkopalvelu \(tem.fi\)](#)
- [Finnish online \(infofinland.fi\)](#)
- [Learn Finnish | Kielibuusti](#)

7 YHTEISTYÖKUMPPANIT RAUTAVAARALLA

7.1 Rautavaaran Työraitti ry

Rautavaaran Työraitti ylläpitää Sattuman Kaappaa ja verstasta. Toimintaan kuuluvat kirpputori, entisöintiverstas ja työpajatoiminta. Ohjattua työpajatoimintoa järjestetään 14.vuodesta ylöspäin. Työraitin toimintaan voi osallistua työkokeilun, TET-jakson, kesätöiden, työssäoppimisjakson, kuntouttavan työtoiminnan tai palkkatuetun työn kautta. (Työraitti.)

Työpajalla voi vahvistaa omaa arjenhallintaansa ja toimintakykyään sekä saada tukea jatkokoulun löytämiseen. Työpajalla voi myös kokeilla uutta ammattialaa, kasvattaa ammatillista osaamista ja vahvistaa työelämä- ja työyhteisötaitojaan. Työpaja voi toimia vaihtoehtoisena oppimisympäristönä tutkinnon tai tutkinnonosan suorittamisessa. Työpajan yhteisö tarjoaa osallisuuden kokemuksia sekä vahvistaa valmentautujien sosiaalisia taitoja ja kykyä toimia ryhmässä. Työpajalle voi ottaa yhteyttä suoraan tai sinne voi päästä esimerkiksi Ohjaamon, työvoimaviranomaisen, sosiaalitoimiston tai oppilaitoksen kautta. (Into ry 2024.)

7.2 Suomen Punainen Risti, Rautavaaran osasto

Suomen Punainen risti noudattaa järjestön seitsemää perusperiaatetta, jotka ovat inhimillisyys, tasapuolisuus, puolueettomuus, riippumattomuus, vapaaehtoisuus, yleismaailmallisuus ja ykseys.

Suomen Punainen Risti tukee maahanmuuttajia kotoutumaan. Tavoitteena on moniarvoinen yhteiskunta. Punainen Risti on sitoutunut rasmin ja syrjinnän vastaiseen työhön ja edistää moniarvoisuutta ja yhdenvertaisuutta. Tavoitteena on, että eritaustaiset ihmiset tutustuvat toisiinsa ja kehittävät yhdessä monikulttuurista kotiseutua. Kotoutumisen tarkoituksena on innostaa osallistumaan Punaisen Ristin toimintaan myös vapaaehtoisena.

Vapaaehtoistoiminta on mitä parhain keino kohdata ja kotoutua.

Suomen Punainen Risti toimii viranomaisten tukena yhteistyössä verkostojen, eri järjestöjen ja yritysten kanssa. Punainen Risti järjestää vapaa-ajan toimintaa ja välittää vapaaehtoisia ystäviä Suomeen muuttaneiden tueksi. Rautavaaralla kotoutumisen tueksi on mahdollista järjestää muun muassa ystävätoimintaa. Rautavaaran osasto järjestää myös erilaisia kaikille avoimia ruokatapahtumia sekä sunnuntaisin kansainvälisen liikuntavuoron Monitoimitalolla klo 15–17.

7.3 Evankelisluterilainen seurakunta

Seurakunta järjestää säännöllisesti ilmaisia jumalanpalveluksia, kerhoja, ryhmiä ja tapahtumia. Diakonin kautta on mahdollista saada tukea elämään, hengellistä keskusteluapua, tukea elämän kriiseissä, mielenterveys- ja päihdetyötä, kriminaalityötä, sosiaaliohjausta sekä lapsi- ja

perhetyötä. Seurakunta jakaa ruoka-apua, rahoittaa yhteisvastuukeräyksellä toteutettua toimintaa ja hankkii vuosittain yksilöille ja perheille avustusta esimerkiksi Kotimaan Avun kautta.

Rautavaaralla kirkon järjestämiä kaikille avoimia säännöllisiä kohtaamispaikkoja ja kerhoja ovat muun muassa perhekahvilat, leivontakerhot 2.–5.-luokkalaisille, ja seurakuntakerho aikuisille. (Rautavaaran seurakunta.)

7.4 Helluntaiseurakunta

Helluntaiseurakunnalla on pitkät perinteet toimisesta erilaisista kulttuuritaustasta tulevien parissa Suomessa ja ulkomailla (mm. Venäjä, Nepal, Israel, Etiopia, Kenia, Pohjois-Afrikka).

Seurakunta järjestää jumalanpalveluksia, tapahtumia ja sielunhoitoa, sekä myös ylläpitää kirpputoria, jota kautta on mahdollista järjestää maahanmuuttajille vaateapua. Kunnantalolla olevissa seurakunnan tiloissa on laitoskeittiö sekä ruokailu- ja kokoontumissalit, joita on mahdollista käyttää muun muassa ruokailupalveluihin ja kohtaamispaikkana.

Helluntaiseurakunta voi lisäksi toimia työelämään tutustumisen ja työharjoittelun toteutuspaikkana.

Helluntaiseurakunnan toimijat ovat valmiita perehdyttämään muualta tulleita Suomen yhteiskuntaan ja suomalaisuuteen. Seurakunta järjestää säännöllisiä kohtaamispaikkoja, kuten perjantai-iltaisin Café Life -nuorisokahvilan, joka on suunnattu kaikille 12–25-vuotiaille. Perjantaisin seurakunta jakaa vähävaraisille leipäkassivastuksia, ja järjestää muutoinkin säännöllisesti kaiken kansan ruokailutapahtumia.

7.5 Rautavaaran nuorisosirkus

Nuorisosirkusyhdistys ry tarjoaa sirkustaiteen harrastusmahdollisuuksia paikallisille ja lähikuntien lapsille ja nuorille. Vuosittain sirkustoimintaan osallistuu noin 25–30 harrastajaa. Sirkustoimintaa järjestetään kouluvuoden aikana viikoittain Rautavaaran Monitoimitalon liikuntasalissa maanantaisin, 1,5–4 h/kerrallaan ja lomakausina sirkusleireinä.

Sirkuksen toiminnassa korostuvat sosiaalisuus, yhteisöllisyys, vastuullisuus, taidekasvatus ja liikunnan ilo. Monipuolinen liikunta kehittää nopeutta, voimaa, tasapainoa ja koordinaatiokykyä, ja säännöllinen harjoittelu tukee terveellisiä elämäntapoja. Sirkus pyrkii myös edistämään suvaitsevaisuutta ja monikulttuurisuutta, ja sen rooli on merkittävä maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten sosiaalisessa kotoutumisessa.

Osallistumismaksut pyritään pitämään alhaisina, jotta jokaisella lapsella olisi mahdollisuus harrastaa sirkusta. Vuosittainen jäsenmaksu on 30e/vuosi ja perhejäsenyys 60e/vuosi (kaksi aikuista ja perheen alle 18-vuotiaat lapset). Jäsenmaksu kattaa muun muassa vakuutuksen sirkustoimintaan. Jäsenmaksusta on mahdollista saada myös vapautus, mikäli perheen

taloudellinen tilanne on haasteellinen. Sirkus tarjoaa lisäksi esiintymisasut ja välineistöä kaikille harrastajille, joten omia välineitä ei tarvitse hankkia.

Toimintaan osallistuminen ei vaadi aikaisempaa kokemusta, ja mukaan voi tulla koska vain. Sirkusta voi harrastaa myös ilman yhteistä kieltä, joten se soveltuu hyvin maahanmuuttajalasten ja -nuorten harrastukseksi. Samalla maahanmuuttajalapsi tai -nuori tapaa samanikäisiä lapsia ja nuoria ja tutustuu paikalliseen omanikäiseen väestöön.
puheenjohtaja@rautavaaransirkus.com

8 RAUTAVAARAN KUNNAN MISSIO, ARVOT JA VISIO

Kotoutuminen toimii parhaiten, kun elämään hyvinvointia tuovat asiat ovat kunnossa. Rautavaaran kunnan missio, arvot ja visio ovat [kuntastrategiassa 2021–2025](#) määriteltä, ja ne tukevat hyvän elämän rakentumista kaikille kuntalaisille.

MISSIO

Mikä on Rautavaaran tehtävä? Miksi olemme kuntana olemassa myös tulevaisuudessa?

Rautavaaran kunnan tehtävänä on luoda luonnollisen hyvää elämää – tuoda yhteen luonnon mahdollisuudet ja hyvän elämän edellytykset

VISIO

Mikä on kuntamme ja sen kehittämisen johtava päämäärä? Miten olemme parhaita luonnostamme?

Rautavaara on luonnollisen hyvän elämän edelläkävijä

YDINARVOT

Mitä luonteeltamme olemme?

- Suorasekäisyys – seisomme sanojemme ja tekojemme takana, näytämme esimerkkiä kulkien edellä
- Yhteisöllisyys – pidämme huolta toinen toisistamme
- Uudistumishalu – olemme valmiita kehittymään ja näkemään vaivaa sen eteen
- Oikeudenmukaisuus – pidämme jokaista samanarvoisena
- Läsnäolo – haluamme kuunnella ja kuulla

LÄHTEET

Into ry 2024. <https://www.intory.fi/tyopajatoiminta/mita-on-tyopajatoiminta/>. Viitattu 18.10.2024.

Keha 2024. Kotoutuminen.fi. Webinaari. Kotoutumisen mittarit ja tiedolla johtaminen. <https://kotoutuminen.fi/tapahtumat/2024-11-11/webinaari-kotoutumisen-asiakastietojarjestelmat-ja-mittarit>. Viitattu 11.11.2024.

Kiparin ulkoilualue 2024. <https://www.rautavaara.fi/matkailijoille/kohteet/kipari/>. Viitattu 18.10.2024.

Koto24-info. Kuntaliitto 2024. <https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Koto2024-suomi.pdf>. Viitattu 18.10.2024.

Kotoutuminen.fi. Tulkkaus auttaa ymmärtämään. <https://kotoutuminen.fi/ymmartaminen-ja-tulkkaus>. Viitattu 30.10.2024.

Kuntaliitto 2024 a. Kuntien ja hyvinvointialueiden roolit ja tehtävät laissa kotoutumisen edistämisestä. <https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntien%20ja%20hyvinvointialueiden%20roolit%20ja%20teht%C3%A4v%C3%A4t%20laissa%20kotoutumisen%20edist%C3%A4misest%C3%A4.pdf>. Viitattu 30.10.2024.

Kuntaliitto 2024. Kotoutumislain kokonaisuudistus. <https://www.kuntaliitto.fi/talous-ja-elinvoima/tyollisyys/te-palvelut-2024-uudistus/kotoutuminen>. Viitattu 18.10.2024.

Kuntaliitto.fi. TE-palvelut 2024-uudistus. <https://www.kuntaliitto.fi/talous-ja-elinvoima/tyollisyys/te-palvelut-2024-uudistus>. Viitattu 8.11.2024.

Laki kotoutuisen edistämisestä 681/2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230681#Pidm46111190282256>. Viitattu 17.10.2024.

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä 23.3.2023/380. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2023/20230380>. Viitattu 8.11.2024.

Laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980632>. Viitattu 18.10.2024.

Maahanmuuttovirasto 2024. Sanasto. <https://migri.fi/sanasto>. Viitattu 17.10.2024.

Metsäkartanon retkeilyreitit 2024. <https://www.metsakartano.com/ajankohtaista/metsakartanon-luontopolut>. Viitattu 18.10.2024.

Nuorisolaki 1285/2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285#Lidm46111191452432>. Viitattu 18.10.2024.

Raesärkät. <https://www.luontoon.fi/raesarkat>. Viitattu 18.10.2024.

Rautavaaran perusopetuksen opetussuunnitelma 2016. <https://peda.net/rautavaara/ry/o2/perusopetuksen-opetussuunnitelma-paivitetty->

8.5.2024:file/download/06b63d14dd3ab9a0b59b6f17f6339bc3bd64926e/Rautavaaran%20perusopetuksen%20opetussuunnitelma%202016.pdf. Viitattu 30.10.2024.

Rautavaaran seurakunta. <https://www.rautavaaranseurakunta.fi/apua-ja-tukea>. Viitattu 18.10.2024.

Sisäministeriö 2024. Maahanmuuton toimijat ja vastuut. <https://intermin.fi/maahanmuutto/toimijat-ja-vastuut>. Viitattu 17.10.2024.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2024. Seurantatieto tukee päätöksentekoa. <https://tem.fi/kotouttamisen-seuranta>. Viitattu 11.11.2024.

Työraitti 2024. <https://tyoraitti.weebly.com/meille-toumlihin.html>. Viitattu 18.10.2024.

Varhaiskasvatus Rautavaaralla 2024. <https://www.rautavaara.fi/asukkaille/varhaiskasvatus-koulutus-ja-sivistys/varhaiskasvatus/>. Viitattu 18.10.2024.

Volokinpolku. <https://sonkajarvi.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/palvelupaikat/volokinpolku>. Viitattu 18.10.2024.

Älänteen reitit 2024. <https://www.luontoon.fi/alanne/reitit>. Viitattu 18.10.2024.

Liite 1. Tulkkaus

Ohjeita viranomaisille

- Tilaa aina tulkki, jos et ole varma, onko asiakkaasi suomen kielen taito tai oma kielitaitosi riittävä asioiden hoitamiseen.
- Käytä tulkkina vain ammattitulkkia, älä asiakkaasi puolisoa, sukulaista, tuttavaa, äläkä koskaan lasta.
- Tulkki ei osallistu keskusteluun vaan tekee osapuolten välisen keskustelun mahdolliseksi. Hän ei esiinny puolestapuhujana tai ylimääräisenä viranomaisena.
- Tulkki tulkkaa kaiken asiakkaiden välisen keskustelun. Tulkki ei lisää mitään tai jätä mitään pois. Hän on täysin puolueeton ja ehdottomasti vaitiolovelvollinen.
- Tulkki voi tehdä omia tulkkausta helpottavia muistiinpanoja, jotka hän hävittää tulkkauksen jälkeen.
- Käyttämällä tulkkipalvelua varmistat, että asiat tulevat välitetyksi oikein. Muista, että tulkin voi tilata, vaikka asiakkaasi ei katsoisikaan sitä tarpeelliseksi.
- Tulkkaus voi tapahtua joko paikan päällä tai puhelimesta.

Ohjeita tulkkauksilanteeseen

- Puhu asiakkaallesi suoraan kuten tekisit ilman tulkkia.
- Pidä puhuessasi taukoja, jotta tulkki ehtii tulkata sanomasi.
- Vältä ammattislangia ja murteita.
- Anna tulkille mahdollisuus kysyä, jos hän ei ole kuullut tai ymmärtänyt jotakin.
- Anna tulkin tulkata rauhassa loppuun asti.
- Jos tulkki on tulkkauksessa useamman tunnin, muista pitää taukoja. Tulkille kuuluu koko päivän kestävässä tulkkauksissa ruoka- ja kahvitauko.
- Noudata sovittua tulkkausaikaa, koska tulkki ei voi yleensä viipyä varatun ajan yli.